

Trans Adriatic
Pipeline

Διαδριατικός Αγωγός Φυσικού Αερίου (TAP)

Πρόγραμμα
βιοτικής στήριξης
και μεταβατικής
υποστήριξης
ευάλωτων ομάδων
(Ελλάδα)

Περιεχόμενα

1. Εισαγωγή	03
-------------	----

2. Ιστορικό Κοινωνικών Συνθηκών	04
---------------------------------	----

3. Πρόγραμμα Βιοτικής Στήριξης και Μεταβατικής Υποστήριξης Ευάλωτων Ομάδων	08
--	----

3.1 Οι στόχοι του Προγράμματος	10
3.2 Δικαιούχοι και Ομάδες Προτεραιότητας	11

4. Παρεμβάσεις του Προγράμματος	14
---------------------------------	----

4.1 Παρακολούθηση των επηρεαζόμενων ατόμων – Παρακολούθηση της Μόνιμης Απόκτησης Γης και Αξιολόγηση των Αναγκών του Βιοτικού Επιπέδου	15
4.2 Καθιέρωση Πρωτοβουλιών του Προγράμματος	16
4.2.1 Βιοτική Αποκατάσταση και Ενδυνάμωση	17
4.2.2 Κριτήρια επιλογής των Οργανισμών / Φορέων/Εταιρειών	21
4.2.3 Αξιολόγηση Προτάσεων	21
4.3 Μεταβατική Υποστήριξη Ευάλωτων Ομάδων	22
4.3.1 Διαδικασία αξιολόγησης	25
4.4 Πρόγραμμα παροχής βοήθειας για την απόδειξη δικαιώματος κυριότητας επί ακινήτου	26

5. Σύνδεση με Οφέλη και Ευκαιρίες του Έργου	27
---	----

6. Διαβούλευση για το Πρόγραμμα Ενίσχυσης Βιοτικού Επιπέδου και Μεταβατικής Υποστήριξης Ευάλωτων Ομάδων	28
---	----

7. Πρόγραμμα Εργασιών	30
-----------------------	----

8. Παράρτημα 1 Βάση δεδομένων λίστας παρακολούθησης	31
---	----

Λίστα Πινάκων

Πίνακας 1: Ομάδες με προτεραιότητα για την αποκατάσταση διαβίωσης	11
Πίνακας 2: Εργαλείο Αξιολόγησης (ευάλωτα ή μη νοικοκυριά)	13
Πίνακας 3: Πρόγραμμα Εργασιών	30

Λίστα Σχημάτων

Σχήμα 1: Οι στόχοι του Προγράμματος	09
Σχήμα 2: Χαρτογραφική Απόδοση Οικονομικού Επιπέδου και Ευμάρειας των Επηρεαζόμενων Κοινοτήτων	12
Σχήμα 3: Πρόγραμμα Μεταβατικής Υποστήριξης Ευάλωτων Προσώπων	23

1. Εισαγωγή

Η εταιρεία TAP έχει συντάξει το **Πρόγραμμα Αποκατάστασης Διαβίωσης (ΠΑΔ)** για κάθε φιλοξενούσα χώρα. Το ΠΑΔ περιγράφει το σχεδιασμό που έχει καταρτίσει ο TAP και οι σύμβουλοί του, στο πλαίσιο των διαδικασιών απόκτησης δικαιωμάτων γης. Ο σχεδιασμός περιλαμβάνει την καταγραφή δεσμεύσεων, διαδικασιών και ενεργειών που πρέπει να γίνουν με σκοπό την αποζημίωση των προσώπων που επηρεάζονται από την πρόσβαση στη γη, που απαιτείται για την εκτέλεση του έργου, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία και τα διεθνή πρότυπα.

Το Πρότυπο 5 (ή PR5) της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης

αναφέρει πως όταν ένα έργο προκαλεί προσωρινή ή μόνιμη απώλεια εισοδήματος ή βιοτικού επιπέδου μέσω, για παράδειγμα, της διακοπής ή απώλειας πρόσβασης ενός ατόμου στην απασχόλησή του ή σε παραγωγικά περιουσιακά στοιχεία, τότε το έργο θα παρέχει τα ακόλουθα, πλέον των προβλεπόμενων αποζημιώσεων:

Βιοτική στήριξη με στόχο να γίνει αποκατάσταση, και όπου είναι δυνατόν, βελτίωση της ικανότητας παραγωγής του εισοδήματος, των συνθηκών ζωής καθώς και του επιπέδου παραγωγής (η στήριξη αυτή θα μπορούσε να αφορά για παράδειγμα, ενδεικτικά, πιστωτικές ευκολίες, εκπαίδευση ή ευκαιρίες εργασίας) και,

Μεταβατική Υποστήριξη σε άτομα που υφίστανται οικονομική μετακίνηση,

με στόχο την αποκατάσταση της δυνατότητας εξασφάλισης του εισοδήματός τους, των συνθηκών ζωής τους καθώς και του επιπέδου παραγωγής, με βάση μια εύλογη εκτίμηση χρόνου για την αποκατάσταση αυτή.

Τα Διεθνή Πρότυπα επίσης επιβάλλουν το προσδιορισμό και την ανάλογη υποστήριξη προσώπων, τα οποία ενδέχεται να επηρεαστούν πιο αρνητικά σε σχέση με άλλους από τη διαδικασία απόκτησης δικαιωμάτων γης και τα οποία έχουν περιορισμένη δυνατότητα να διεκδικήσουν ή να επωφεληθούν από την αποζημίωση και από τα οφέλη του έργου (ευάλωτες ομάδες).

Το Πρόγραμμα Βιοτικής Στήριξης και Μεταβατικής Υποστήριξης Ευάλωτων Ομάδων απευθύνεται στους ιδιοκτήτες, συνιδιοκτήτες και καλλιεργητές, η γη των οποίων, έχει μόνιμα ή προσωρινά δεσμευθεί από τον TAP. Οι δικαιούχοι μπορεί να υφίστανται προσωρινή ή μόνιμη απώλεια εισοδήματος ή βιοτικού επιπέδου, ως αποτέλεσμα των περιορισμών λόγω του Έργου του TAP, σε περιουσιακά τους στοιχεία που νόμιμα κατέχουν ή/και χρησιμοποιούν ή σε φυσικούς πόρους. Σε κάθε ένα από τα Προγράμματα Αποκατάστασης Διαβίωσης περιγράφεται το Πρόγραμμα Βιοτικής Στήριξης και Μεταβατικής Υποστήριξης Ευάλωτων Ομάδων. Παρακάτω θα αναφερθεί λεπτομερώς το Πρόγραμμα Βιοτικής Στήριξης και Μεταβατικής Υποστήριξης Ευάλωτων Ομάδων στην Ελλάδα (το Πρόγραμμα).

Το Πρόγραμμα Αποκατάστασης Διαβίωσης περιγράφει το σχεδιασμό που έχει καταρτίσει ο TAP και οι σύμβουλοί του, στο πλαίσιο των διαδικασιών απόκτησης δικαιωμάτων γης.

2. Ιστορικό Κοινωνικών Συνθηκών

Στην Ελλάδα ο αγωγός ΤΑΡ διασχίζει τρεις Περιφέρειες της χώρας – Δυτική Μακεδονία, Κεντρική Μακεδονία, Ανατολική Μακεδονία και Θράκη. Ο αγωγός θα επηρεάσει πάνω από **10.000 γεωτεμάχια** σε **13 Περιφερειακές Ενότητες**, και σε **30 Δήμους**. Υπάρχουν περίπου **14.000 ιδιοκτήτες** και καλλιεργητές, οι οποίοι διαμένουν σε **145 κοινότητες**. Στο σύνολο του Έργου επηρεάζονται **32.500 άτομα**, που αναλογούν σε περίπου **12.000 νοικοκυριά**. Τα ευρήματα από τη δειγματοληπτική κοινωνικοοικονομική έρευνα, η οποία διενεργήθηκε ως μέρος της προετοιμασίας του Προγράμματος Αποκατάστασης Διαβίωσης, παρουσιάζονται περιληπτικά παρακάτω.

Μεταξύ του πληθυσμού που επηρεάζεται από το Έργο συνολικά, ένα σημαντικό υψηλότερο ποσοστό από τον εθνικό μέσο όρο (**25%**) είναι άνω των **65 ετών**. Τα άτομα που επηρεάζονται από το Έργο και ανήκουν στην οικονομικά ενεργή ηλικιακή ομάδα (**20-59 ετών**) αντιπροσωπεύουν ποσοστό λίγο μεγαλύτερο του **50%**. Το ποσοστό των παιδιών και νέων ηλικίας **18 ετών** και κάτω είναι **14%**, το οποίο αυξάνεται σε **24%**, αν ο πληθυσμός αναφοράς είναι άτομα κάτω των **30 ετών**.

Κατά τον υπολογισμό του ποσοστού εξάρτησης των ηλικιωμένων, βρέθηκε ότι για το έτος **2014**, το εν λόγω ποσοστό στο σύνολο της χώρας ήταν μεταξύ των υψηλότερων παγκοσμίως (**31%**). Για το Έργο, το ποσοστό αυτό αγγίζει το **40%**. Αξίζει να αναφερθεί ότι το ποσοστό εξάρτησης των ηλικιωμένων αναφέρεται στον αριθμό των ατόμων ηλικίας άνω των **65 ετών**, για κάθε 100 άτομα σε ηλικία ικανή για απασχόληση.

Οι επηρεαζόμενοι, ιδιοκτήτες και καλλιεργητές, ανήκουν σε νοικοκυριά με κυμαινόμενο μέγεθος από **1 έως 12 άτομα**, με τον μέσο όρο να είναι στα **2,73** άτομα ανά νοικοκυριό. Το ποσοστό αυτό, αν συγκριθεί με το μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι σχετικά υψηλό.

Περισσότερα από τα μισά άτομα που επηρεάζονται από το Έργο (**52% - 4.296**) ανήκουν σε νοικοκυριά τα οποία έχουν ένα ή δύο μέλη, ενώ το **39%** έχει **3 ή 4 μέλη (3.316)**. Έπειτα από συσχέτιση ηλικίας και νοικοκυριών, για τα νοικοκυριά με ένα μέλος καταγράφεται ποσοστό άνω του **63% (814)**, όπου το μέλος αυτό είναι άνω των **65 ετών**.

Σε σχέση με τον αριθμό των νοικοκυριών με μεγάλο αριθμό εξαρτώμενων παιδιών, βρέθηκε ότι τα νοικοκυριά αυτά αποτελούν το **3% (211)** των νοικοκυριών που επηρεάζονται από το Έργο. Τα νοικοκυριά αυτά έχουν 3 ή παραπάνω παιδιά. Το κριτήριο, με βάση το οποίο γίνεται η κατάταξη αυτή, είναι αυτό που έθεσε η Ελληνική κυβέρνηση για τους δικαιούχους των σχετικών κοινωνικών επιδομάτων.

Μονογονεϊκές οικογένειες με εξαρτώμενα μέλη από το νοικοκυριό (και/ή ηλικιωμένα άτομα) αποτελούν το 5% (358) του πληθυσμού που επηρεάζεται από το Έργο. Επικεφαλής των νοικοκυριών αυτών, στη πλειοψηφία, είναι γυναίκες (**3,4%**). Από τον συνολικό επηρεαζόμενο πληθυσμό του Έργου, πάνω από το **97%** δηλώνουν ότι είναι εγγράμματοι, και μόνο το **2,8%** δηλώνει δεν είναι σε θέση να διαβάσει ή να γράψει, το οποίο εναρμονίζεται και με τα στατιστικά στοιχεία της χώρας μας.

Ωστόσο, ο διαχωρισμός των στοιχείων κατά φύλο, περιοχή και αν το άτομο ζει σε αγροτική ή αστική περιοχή, δίνει καλύτερη εικόνα. Σε σύγκριση με τα εθνικά επίπεδα αλφαριθμητισμού για τους άνδρες και τις γυναίκες, τα επίπεδα αλφαριθμητισμού στον επηρεαζόμενο πληθυσμό είναι χαμηλότερα, ιδίως για τις γυναίκες. Αξίζει να σημειωθεί ότι σχεδόν το **6%** αυτών που ερωτήθηκαν στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, ανέφερε ότι δεν ήταν σε θέση να διαβάσει ή να γράψει.

Εξετάζοντας τα επίπεδα εκπαίδευσης των μελών των νοικοκυριών που επηρεάζονται από το Έργο, το μεγαλύτερο ποσοστό (**37%**) έχει ολοκληρώσει το δημοτικό σχολείο και ποσοστό λίγο μεγαλύτερο του **21%** των επηρεαζόμενων νοικοκυριών έχουν τουλάχιστον ένα μέλος που έχει αποφοιτήσει από κολλέγιο, πανεπιστήμιο ή κάποιο άλλο τεχνολογικό εκπαιδευτικό ίδρυμα. Ωστόσο, περισσότερο από **8%** δεν έχει καθόλου ή έχει μερικώς ολοκληρωμένη πρωτοβάθμια εκπαίδευση (δημοτικό), ποσοστό διπλάσιο από το ποσοστό σε πανελλήνιο επίπεδο.

Μέχρι το 2008, η Ελλάδα γνώρισε ισχυρή οικονομική αύξηση καθώς και αύξηση του ΑΕΠ, ωστόσο η οικονομία εισήλθε σε ύφεση μετά την κρίση του 2008 και συρρικνώθηκε κατά **2%** το 2009 και περαιτέρω περίπου **5%** το 2010.

Εκτιμάται ότι, από την αρχή της κρίσης στην Ελλάδα μέχρι και σήμερα, το ΑΕΠ μειώθηκε κατά **25%**. Τα στοιχεία της Eurostat δείχνουν ότι μεταξύ 2007 και 2012, το εισόδημα των νοικοκυριών έχει μειωθεί κατά το ένα τρίτο, το οποίο ανέρχεται σε **4.400 ευρώ**, κατά μέσο όρο, ανά άτομο. Η Ελληνική οικονομία παραμένει εξαιρετικά εύθραυστη καθώς η αβεβαιότητα σχετικά με το πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων και η επιδείνωση των συνθηκών ρευστότητας έχουν υπονομεύσει την επιχειρηματική εμπιστοσύνη και τις επενδύσεις.

Οι περιοχές τις οποίες διασχίζει ο αγωγός είναι περισσότερο αγροτικές σε σύγκριση με το χαρακτήρα σε επίπεδο των αντίστοιχων περιφερειών. Παρόλο που οι οικονομίες των δήμων είναι μικτές, η γεωργική παραγωγή σε συνδυασμό με την κτηνοτροφία είναι οι σημαντικές δραστηριότητες στην επηρεαζόμενη, από το Έργο, περιοχή.

Όσον αφορά στον επηρεαζόμενο πληθυσμό, το μεγαλύτερο ποσοστό (**35% - 6.433**) έχει ως κύριο επάγγελμα αυτό του 'συνταξιούχου', όπως αναφέρεται στη σχετική έρευνα. Σχεδόν το **30%** είναι αυτοαπασχολούμενοι με το μεγαλύτερο μέρος (**20% - 3.623**) να απασχολούνται στη γεωργία, **11%** στον ιδιωτικό τομέα, **10% (1.782)** δηλώνουν ότι εκτελούν εργασία χωρίς αμοιβή στο σπίτι και επιπλέον **10% (1.747)** θεωρούν τους εαυτούς τους άνεργους και είναι

σε ενεργή αναζήτηση απασχόλησης. Παραπάνω από τα δύο τρίτα των νοικοκυριών που επηρεάζονται από το Έργο (**63%**) έχουν μόνο μια πηγή εισοδήματος και στηρίζονται σε αυτή. Η πιο συχνά αναφερόμενη πηγή εισοδήματος είναι οι συντάξεις και ακολουθεί η αυτο-απασχόληση καθώς και η μισθωτή απασχόληση με ποσοστά **43%** και **37%** αντίστοιχα.

Περισσότερα από τα μισά επηρεαζόμενα νοικοκυριά, που συμμετέχουν στην έρευνα, ανέφεραν ότι επιβιώνουν με λιγότερα από 900€ το μήνα. Ωστόσο, όταν τα δεδομένα εισοδήματος συγκρίνονται με τις αναφερόμενες δαπάνες, σχεδόν το ήμισυ του ερωτηθέντος πληθυσμού δήλωσε ότι έχει δαπάνες οι οποίες υπερβαίνουν κατά πολύ το εισόδημά τους. Εστιάζοντας στις δαπάνες και τη σύγκριση αυτών των δεδομένων με τα σχετικά όρια φτώχειας που επικρατούν στην Ελλάδα, (**5.000€** ανά ενήλικα ανά έτος ή **10.520€** για μια τετραμελή οικογένεια), το **37%** των ερωτηθέντων νοικοκυριών ζουν κοντά ή κάτω από το όριο της φτώχειας.

Σε σχέση με τις δαπάνες, το **50%** ανέφερε ότι η κύρια δαπάνη τους είναι για τρόφιμα, το **28%** ανέφερε ως κύρια δαπάνη τα έξοδα για την ενέργεια, τη θέρμανση κτλ, το **7%** ανέφερε ως κύρια δαπάνη τις σχετιζόμενες με τη γεωργία ενώ το **5%** ανέφερε ως κύρια δαπάνη την αποπληρωμή των δανείων/υποθηκών. Τέλος, πάνω από το **3%** θεωρεί πως τα ιατρικά έξοδα αποτελούν τη μεγαλύτερη δαπάνη του νοικοκυριού.

Οι πιο κοινές πολυετείς καλλιέργειες για τους επηρεαζόμενους ιδιοκτήτες και καλλιεργητές είναι το τριφύλλι, το ροδάκινο, το κεράσι, η ελιά, το αμύγδαλο, το μήλο, το σύκο και το σταφύλι.

Σχετικά με άλλα περιουσιακά στοιχεία, το **73%** των ατόμων που επηρεάζονται από το Έργο και συμμετείχαν στην κοινωνικοοικονομική έρευνα, έχουν στη κατοχή τους ένα αυτοκίνητο και το **37%** ένα τρακτέρ.

Τα επηρεαζόμενα αγροτεμάχια κυμαίνονται σε εμβαδόν λιγότερο από 1 στρέμμα (1.000 τετραγωνικά μέτρα) μέχρι εμβαδόν μεγαλύτερο των 100 στρεμμάτων. Η πλειοψηφία των επηρεαζόμενων ατόμων (**79%**) έχουν στην κατοχή τους εκμεταλλεύσιμη γη 10 στρεμμάτων (1 εκτάριο) ή λιγότερο. Το μεγαλύτερο μέρος των επηρεαζόμενων ατόμων αναφέρουν ότι είναι ιδιοκτήτες ή καλλιεργητές γης και εκτός της περιοχής του Έργου, ενώ το **22%** ανέφερε πως είναι ιδιοκτήτες ή καλλιεργητές γης αποκλειστικά εντός της περιοχής μελέτης του αγώγου ΤΑΡ και βασίζονται στην γεωργική αυτή εκμετάλλευση.

Η πλειοψηφία των επηρεαζόμενων αγροτεμαχίων περιλαμβάνουν ετήσιες καλλιέργειες (**90%**). Οι πιο κοινές πολυετείς καλλιέργειες για τους επηρεαζόμενους ιδιοκτήτες και καλλιεργητές είναι το τριφύλλι, το ροδάκινο, το κεράσι, η ελιά, το αμύγδαλο, το μήλο, το σύκο και το σταφύλι.

Σε σχέση με την κτηνοτροφία, μόνο το **25%** των επηρεαζόμενων ερωτηθέντων νοικοκυριών έχουν δικά τους ζώα, με πιο κοινό να είναι τα πουλερικά, τα πρόβατα, και σε μικρότερο βαθμό τα βοοειδή, οι κατσίκες και οι χίροι.

Οι περισσότεροι άνθρωποι που ζουν στην Ελλάδα θεωρούν τους εαυτούς τους "οικονομικά ευάλωτους". Σχεδόν το **75%** των επηρεαζόμενων νοικοκυριών που συμμετείχαν στη δειγματοληπτική κοινωνικοοικονομική μελέτη υπέδειξαν πως δεν είχαν κάνει διακοπές το προηγούμενο έτος και περισσότερο από το ένα τρίτο θεωρούν πως βρίσκονται πολύ κοντά στο όριο της φτώχειας. Σχεδόν ένα τέταρτο των ερωτηθέντων νοικοκυριών (**23%**) δήλωσε πως η ποιότητα ή/και η ποσότητα της τροφής τους έχει μειωθεί σημαντικά κατά τους τελευταίους δώδεκα μήνες.

3. Πρόγραμμα Βιοτικής Στήριξης και Μεταβατικής Υποστήριξης Ευάλωτων Ομάδων

Τα δικαιώματα αποζημίωσης του ΤΑΡ έχουν σχεδιαστεί έτσι ώστε να αποζημιώνουν δίκαια για τις επιπτώσεις από τη διαδικασία απόκτησης δικαιωμάτων γης για το Έργο του ΤΑΡ. Ωστόσο τα δικαιώματα αποζημίωσης από μόνα τους δεν μπορούν να εγγυηθούν την αποκατάσταση του βιοτικού επιπέδου για όλα τα επηρεαζόμενα νοικοκυριά. Για τα περισσότερα πρόσωπα, των οποίων η γη μισθώνεται κατά τη διάρκεια κατασκευής του Έργου με μακροχρόνιους περιορισμούς στη Ζώνη Δουλείας Α και οι οποίοι έχουν ετήσιες καλλιέργειες, η αποκατάσταση του βιοτικού τους επιπέδου θα βασιστεί στη συνετή διαχείριση των χρηματικών αποζημιώσεων και στην αποτελεσματική αποκατάσταση της γης τους. Για τους επηρεαζόμενους που είναι χρήστες και όχι ιδιοκτήτες γης, των οποίων η γη αποκτάται μόνιμα από τον ΤΑΡ και οι οποίοι έχουν βαθύριζες πολυετείς καλλιέργειες, η αποκατάσταση του βιοτικού επιπέδου θα είναι πιο απαιτητική και σύνθετη.

Σκοπός του παρόντος προγράμματος είναι η υλοποίηση μέτρων που θα διασφαλίσουν ότι όλοι οι επηρεαζόμενοι και κυρίως όσοι διατρέχουν υψηλό κίνδυνο αρνητικών επιπτώσεων στο βιοτικό τους επίπεδο να έχουν τη δυνατότητα να επαναφέρουν της πηγές εισοδήματός τους στο προ του Έργου επίπεδο και όπου είναι εφικτό, να το βελτιώσουν.

Το παρόν πρόγραμμα έχει δυο διακριτούς άξονες, τη Βιοτική Στήριξη και τη Μεταβατική Υποστήριξη Ευάλωτων Ομάδων.

Στο πλαίσιο της Μεταβατικής Υποστήριξης το Πρόγραμμα θα εστιάσει στην αναγνώριση, παρακολούθηση και παροχή κατάλληλης στήριξης προς τα επηρεαζόμενα νοικοκυριά, τα οποία εντάσσονται στον ευάλωτο πληθυσμό και έχουν υψηλή πιθανότητα να επηρεαστούν δυσανάλογα από τις διαδικασίες απόκτησης δικαιωμάτων γης.

Οι στόχοι του Προγράμματος απεικονίζονται στο Σχήμα 1.

Στο πλαίσιο της Μεταβατικής Υποστήριξης το Πρόγραμμα θα εστιάσει στην αναγνώριση, παρακολούθηση και παροχή κατάλληλης στήριξης προς τα επηρεαζόμενα νοικοκυριά

Σχήμα 1

3.1

Οι στόχοι του Προγράμματος

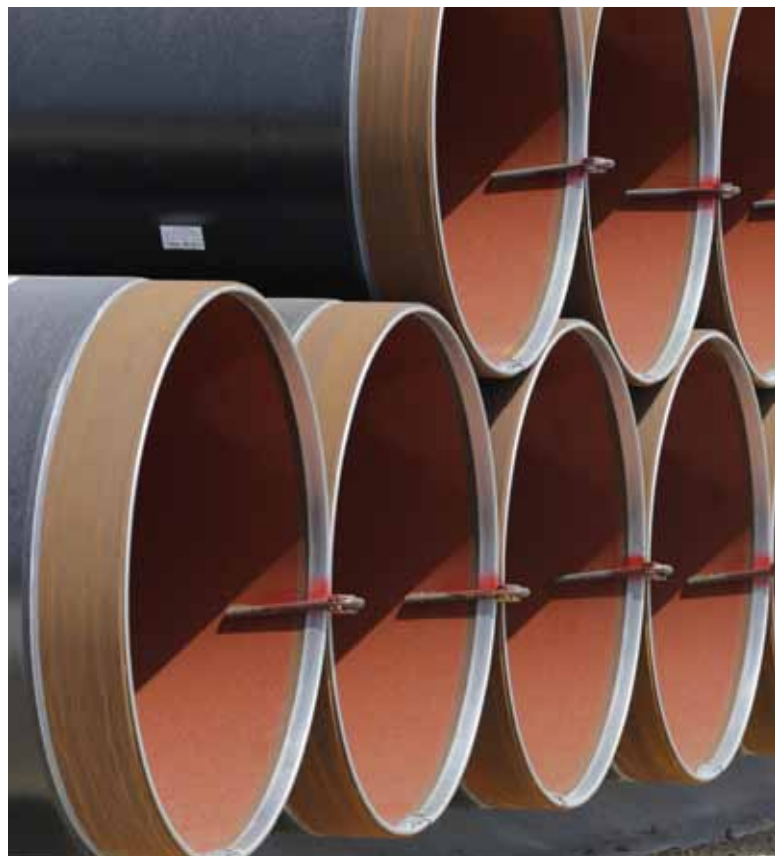
Το Πρόγραμμα συμπεριλαμβάνει δραστηριότητες σχεδιασμένες για την επίτευξη των εξής στόχων:

Την παροχή στήριξης και κινήτρων στα επηρεαζόμενα πρόσωπα, ειδικότερα σε όσα διατρέχουν υψηλό κίνδυνο να επηρεαστούν δυσανάλογα αρνητικά από τις διαδικασίες απόκτησης δικαιωμάτων γης, προκειμένου να επενδύσουν στην ενίσχυση του βιοτικού τους επιπέδου μέσω αγροτικών και άλλων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων.

Η θεσμοθέτηση ενός αποτελεσματικού συστήματος παρακολούθησης για όλα τα επηρεαζόμενα πρόσωπα, με προτεραιότητα τις περιοχές όπου η γη έχει αγοραστεί, προκειμένου να εκτιμηθεί κατά πόσο οι ιδιοκτήτες και χρήστες γης είχαν τη δυνατότητα να αντικαταστήσουν τη γη τους και να αποκαταστήσουν το βιοτικό τους επίπεδο, καθώς και κατά πόσο απαιτείται επιπλέον στήριξη και ποιες μορφές αυτή θα μπορούσε να λάβει.

Ο προσδιορισμός και παρακολούθηση των επηρεαζόμενων προσώπων/νοικοκυριών που θεωρούνται «ευάλωτα» και για τα οποία υπάρχει υψηλή πιθανότητα να βιώσουν οικονομικές δυσκολίες ως αποτέλεσμα των διαδικασιών απόκτησης γης από τον ΤΑΡ, καθώς και η παροχή κατάλληλης μεταβατικής υποστήριξης.

Η εξασφάλιση πως όλα τα επηρεαζόμενα πρόσωπα είναι πλήρως ενημερωμένα και έχουν πρόσβαση στα ευρύτερα οφέλη και ευκαιρίες που παρέχονται από το έργο του ΤΑΡ, όπως οι πρωτοβουλίες επενδύσεων στις τοπικές κοινότητες και η άμεση ή έμμεση απασχόληση σχετικά με την κατασκευή του Έργου.

3.2 Δικαιούχοι και Ομάδες Προτεραιότητας

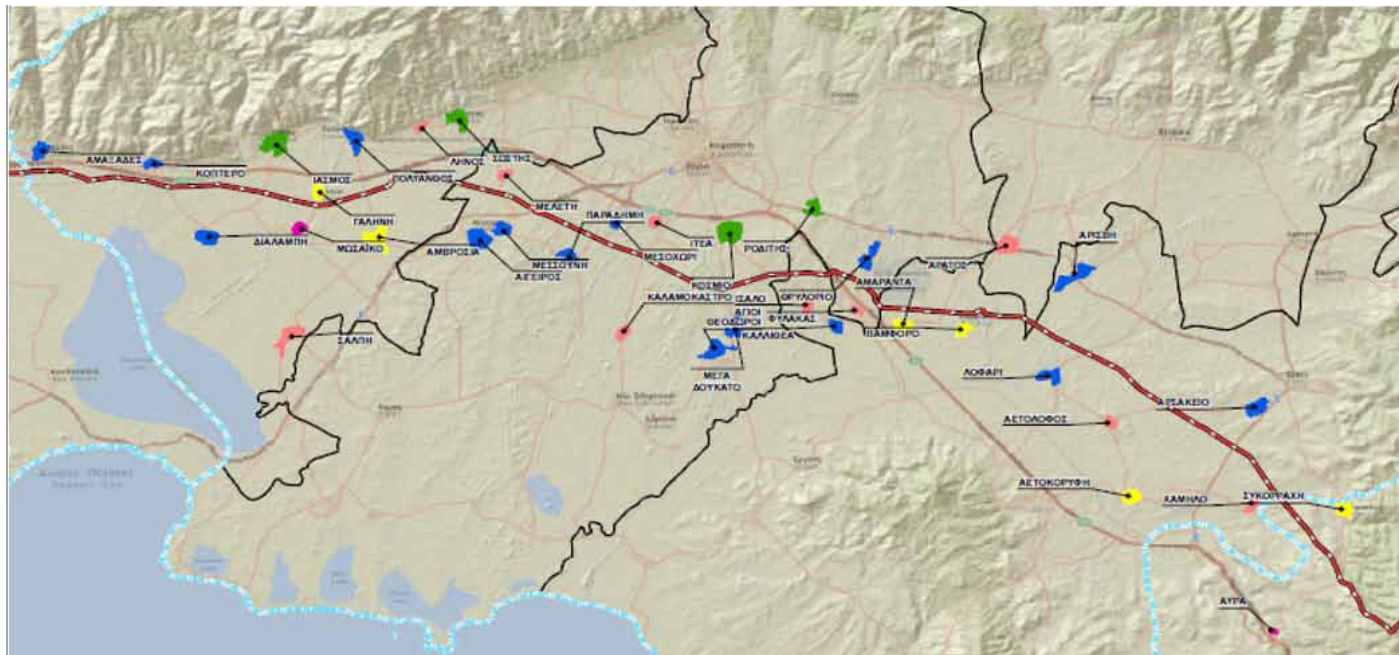
Όλοι οι ιδιοκτήτες, συνιδιοκτήτες και χρήστες γης, των οποίων η γη έχει αγορασθεί ή μισθωθεί από τον ΤΑΡ θεωρούνται ως δικαιούχοι του Προγράμματος. Σε αυτούς περιλαμβάνονται και τα πρόσωπα που θα υποστούν μια προσωρινή ή μόνιμη απώλεια εισοδήματος ή μείωση βιοτικού επιπέδου, λόγω περιορισμών πρόσβασης που επιβάλλονται από το Έργο του ΤΑΡ προς φυσικούς πόρους ή περιουσιακά στοιχεία που κατέχουν ή/και χρησιμοποιούν νόμιμα.

Το ελληνικό τμήμα του αγωγού έχει μήκος **550 χιλιομέτρων**, διασχίζοντας τρεις περιφέρειες και τριάντα δήμους. Οι διαδικασίες απόκτησης δικαιωμάτων γης επηρεάζουν άμεσα περίπου **12.000 νοικοκυριά** σε **145 κοινότητες**. Λόγω της συνολικής κλίμακας του Έργου και των επιπτώσεων των διαδικασιών απόκτησης δικαιωμάτων γης, το Πρόγραμμα θα στοχεύσει σε γεωγραφικές περιοχές και ομάδες προτεραιότητας εντός του επηρεαζόμενου πληθυσμού, οι οποίες θα αντιμετωπίσουν αυξημένες δυσκολίες στην αποκατάσταση και ενίσχυση του βιοτικού τους επιπέδου. Αυτές οι ομάδες προτεραιότητας περιλαμβάνουν τα επηρεαζόμενα πρόσωπα που κρίνονται ως ευάλωτα, καθώς και όσα περιγράφονται στον **Πίνακα 1**.

Πίνακας 1 Ομάδες με προτεραιότητα για την αποκατάσταση διαβίωσης	
Ομάδες - Στόχοι Ενίσχυσης Βιοτικού Επιπέδου	Ελλάδα
Επηρεαζόμενοι ιδιοκτήτες γης των οποίων τα αγροτεμάχια έχουν αποκτηθεί για τους σταθμούς συμπίεσης και τα βαλβιδοστάσια.	140 επηρεαζόμενα πρόσωπα
Καλλιεργητές πολυετών καλλιεργειών/δέντρων που επηρεάζονται από τη διέλευση του αγωγού και θα περιοριστούν από την καλλιέργεια δέντρων και βαθύρριζων πολυετών καλλιεργειών εντός της Ζώνης Περιορισμού Α.	371 αγροτεμάχια (612 εντοπισμένοι ιδιοκτήτες, 409 χρήστες γης)
Επηρεαζόμενα πρόσωπα που αδυνατούν να αποδείξουν νόμιμη κυριότητα επί ακινήτου.	3.000 επηρεαζόμενα πρόσωπα (εκτίμηση)

Το **Σχήμα 2** παρακάτω απεικονίζει Χάρτη κοινοτικών περιοχών (Μαρώνεια-Σάπες, Κομοτηνή, Ίασμος και Άβδηρα – Ανατολικό τμήμα) κατά μήκος της διαδρομής του αγωγού και χρωματική απόδοση με βάση το εκλαμβανόμενο βιοτικό επίπεδο από το προσωπικό των Κτηματολογικών Γραφείων, της Απογραφής Περιουσίας και Κοινωνικο-οικονομικής Έρευνας και του Τμήματος Απόκτησης Δικαιωμάτων Γης.

Τα χωριά που αποδίδονται με χρώμα ροζ ή πορτοκαλί θεωρούνται ως τα πιο σοβαρά επηρεαζόμενα με οικονομικές επιπτώσεις, το κίτρινο δείχνει μια μεσαία οικονομική επιβάρυνση, ενώ το πράσινο και μπλε χρώμα αποδίδουν μια καλή ή πολύ καλή οικονομική κατάσταση αντίστοιχα.

Σχήμα 2

Χαρτογραφική Απόδοση Οικονομικού Επιπέδου και Ευμάρειας των Επηρεαζόμενων Κοινοτήτων

Η ανάλυση δεδομένων έχει οριστικοποιηθεί και χάρτες έχουν δημιουργηθεί για όλη τη διαδρομή του αγωγού στην Ελλάδα. Αντίστοιχοι χάρτες με πληθυσμιακά στοιχεία για κάθε κοινότητα έχουν δημιουργηθεί.

Στο επόμενο στάδιο η παραπάνω πληροφορία θα συσχετισθεί με τη γεωγραφική κατανομή των επηρεαζόμενων αγροτεμαχίων και προσώπων, καθώς και περιοχών όπου τα επηρεαζόμενα πρόσωπα έχουν ήδη επηρεαστεί και από το έργο του ΔΕΣΦΑ. Αυτή η γεωγραφική βάση δεδομένων θα βοηθήσει στην οριστικοποίηση των περιοχών προτεραιότητας που αποτελούν στόχο του Προγράμματος.

Για την περαιτέρω βοήθεια στην αναγνώριση των επηρεαζόμενων νοικοκυριών που διατρέχουν αυξημένο κίνδυνο αρνητικών επιπτώσεων από τις διαδικασίες απόκτησης δικαιωμάτων γης, δημιουργήθηκε ένα εργαλείο υπολογισμού για το κατά πόσο είναι ευάλωτα και ανθεκτικά στις επιπτώσεις του Έργου (**Πίνακας 2**).

Βασίζεται σε δείκτες τρωτότητας που ορίστηκαν από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΙΒ) στο σχετικό Περιβαλλοντικό και Κοινωνικό Εγχειρίδιο (2014) και θα χρησιμοποιηθεί για την κατηγοριοποίηση των επηρεαζόμενων προσώπων σε ομάδες υψηλού (**40% και άνω**), μεσαίου (**20-40%**) και χαμηλού κινδύνου (**κάτω από 20%**).

Η γεωγραφική βάση δεδομένων θα βοηθήσει στην οριστικοποίηση των περιοχών προτεραιότητας που αποτελούν στόχο του Προγράμματος.

ΠΥΛΩΝΕΣ	A/A	ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΙ ΕΥΠΑΘΕΙΑΣ	Βαρύτητα (%)	100
Έκθεση των νοικοκυριών σε κίνδυνο / δυσμενείς επιπτώσεις Συνολική Βαρύτητα (40%)	1	30% ή περισσότερο της έκτασης του γεωτεμαχίου επηρεάζεται από τον αγωγό ΤΑΡ (ζώνη εργασιών)	20	40
	2	Η γεωργία είναι η κύρια ασχολία των νοικοκυριών	7.5	
	3	Το επηρεαζόμενο τεμάχιο έχει πολυετείς καλλιέργειες	2.5	
	4	Διαμένουν σε αγροτικές περιοχές (κοινότητες με λιγότερους από 3.400 κατοίκους – Απογραφή 2011) κοντά στην περιοχή κατασκευής (περίπου μέσα σε ± 5 χλμ. διαδρόμου από την χάραξη του αγωγού)	5	
	5	Οι χρήστες του επηρεαζόμενου τεμαχίου έχουν πρόσβαση σε άλλη γη που είναι μικρότερη από 0,5 εκτάρια	5	
Ευάλωτα σε κινδύνους νοικοκυριά / αρνητικές επιπτώσεις Συνολική Βαρύτητα (30%)	6	Αναφέρθηκε οικογενειακό εισόδημα ίσο ή κάτω από τα εθνικά όρια της φτώχειας	10	30
	7	Ο Επικεφαλής του νοικοκυριού έχει τρία ή περισσότερα εξαρτώμενα μέλη (παιδιά κάτω των 18 ετών ή και εξαρτώμενα ηλικιωμένα άνω των 65 ετών)	2.5	
	8	Ο Επικεφαλής του νοικοκυριού είναι από 65 χρονών και πάνω	2.5	
	9	Ο Επικεφαλής του νοικοκυριού είναι 65 ετών ή μεγαλύτερος και χήρος ή ζει μόνος	5	
	10	Το νοικοκυριό έχει άτομα με χρόνια ασθένεια ή με αναπηρία	5	
	11	Ο Επικεφαλής του νοικοκυριού είναι μονογονεϊκή οικογένεια με ένα ή παραπάνω παιδιά κάτω των 19 ετών	2.5	
Ικανότητα προσαρμοστικότητας νοικοκυριών Συνολική Βαρύτητα (30%)	12	Το νοικοκυριό δεν έχει άλλη γη που μπορεί να καλλιεργήσει και οι ιδιοκτήτες είναι επίσης και καλλιεργητές του επηρεαζόμενου τεμαχίου	10	30
	13	Το νοικοκυριό έχει περιορισμένα περιουσιακά στοιχεία (αγροτικός εξοπλισμός, οχήματα, ζωικό κεφάλαιο)	2.5	
	14	Εκτός από την αποζημίωση που πήρε από το επηρεαζόμενο αγροτεμάχιο και την σύνταξη, το νοικοκυριό δεν έχει άλλες πηγές εισοδήματος	10	
	15	Το νοικοκυριό έχει περιορισμένη πρόσβαση σε βασικές υποδομές και υπηρεσίες (π.χ. κατοικεί σε κοινότητα που ο δείκτης συνθηκών διαβίωσης είναι χαμηλός)	5	
	16	Ο επικεφαλής του νοικοκυριού δεν έχει καμία ή έχει περιορισμένη τυπική εκπαίδευση	2.5	

Πίνακας 2: Εργαλείο Αξιολόγησης (ευάλωτα ή μη νοικοκυριά)

4. Παρεμβάσεις του Προγράμματος

Οι ακόλουθες ενότητες περιγράφουν τις διάφορες συνιστώσες του Προγράμματος και τα έργα / πρωτοβουλίες που είναι διαθέσιμες στους επηρεαζόμενους ιδιοκτήτες και χρήστες.

4.1

Παρακολούθηση των επηρεαζόμενων ατόμων – Παρακολούθηση της Μόνιμης Απόκτησης Γης και Αξιολόγηση των Αναγκών του Βιοτικού Επιπέδου

Ένα αποτελεσματικό σύστημα παρακολούθησης αναπτύσσεται για τους ιδιοκτήτες και χρήστες γης, οι οποίοι επηρεάζονται από τη μόνιμη απόκτηση γης που απαιτείται για τους σταθμούς συμπίεσης και τα βαλβιδοστάσια. Στα πλαίσια επικαιροποίησης της μελέτης, θα υπάρξει επικοινωνία με κάθε επηρεαζόμενο ιδιοκτήτη / χρήστη, η γη του οποίου έχει μόνιμα αποκτηθεί από τον ΤΑΡ.

Στόχος της μελέτης αυτής είναι να επιβεβαιώσει ότι οι επηρεαζόμενοι ιδιοκτήτες / χρήστες γης βρήκαν τρόπο να προβούν σε αντικατάσταση της γης που δεσμεύθηκε από το Έργο για μόνιμες κατασκευές για παράδειγμα μέσω αγοράς ή μίσθωσης κάποιου άλλου γεωτεμαχίου, ή στην επένδυση άλλων εκτάσεων γης, που βρίσκονται ήδη στην κατοχή τους.

Τέλος, η μελέτη στοχεύει στη διερεύνηση σχετικά με την πρόοδο που έχει σημειωθεί σε δραστηριότητες αποκατάστασης της γεωργικής εκμετάλλευσης. Τα επηρεαζόμενα πρόσωπα / νοικοκυριά, που θεωρείται ότι αντιμετωπίζουν εξαιρετικές προκλήσεις και όποιος θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως “ευάλωτος επηρεαζόμενος ιδιοκτήτης/χρήστης” θα καταγράφεται και θα αναφέρεται στη λίστα παρακολούθησης των Ευάλωτων Ατόμων του Προγράμματος Μεταβατικής Υποστήριξης.

Η μελέτη θα αξιολογήσει επίσης αν οι επηρεαζόμενοι ιδιοκτήτες/ χρήστες, των οποίων η γη έχει μόνιμα αποκτηθεί από τον ΤΑΡ, χρειάζονται επιπλέον στήριξη και ποια μορφή μπορεί να πάρει η στήριξη αυτή. Αυτή η αξιολόγηση, στη συνέχεια, θα ενσωματωθεί στο Πρόγραμμα.

Η μελέτη αυτή θα ολοκληρωθεί το αργότερο μέσα στο τέταρτο τρίμηνο του 2016.

Όποιος θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως “ευάλωτος επηρεαζόμενος ιδιοκτήτης/χρήστης” θα καταγράφεται και θα αναφέρεται στη λίστα παρακολούθησης των Ευάλωτων Ατόμων του Προγράμματος Μεταβατικής Υποστήριξης.

4.2 Καθιέρωση Πρωτοβουλιών του Προγράμματος

Επιπρόσθετη στήριξη και εκπαίδευση σχετικά με το βιοτικό επίπεδο με στόχο τη διασφάλιση της αποκατάστασης του βιοτικού επιπέδου και όπου είναι δυνατόν τη βελτίωσή του, θα επιτευχθεί με τη λήψη προτάσεων από εξειδικευμένους φορείς υλοποίησης στην Ελλάδα. Τα προκαταρκτικά αποτελέσματα από τις εργασίες αξιολόγησης του TAP δείχνουν ότι υπάρχει μια σειρά από οργανισμούς με πολυετή εμπειρία στα θέματα βιοτικής στήριξης και γεωργίας.

4.2.1

Βιοτική Αποκατάσταση και Ενδυνάμωση

Η διαδικασία λήψης προτάσεων θα προωθεί την υποβολή προτάσεων που υπάγονται στις κατωτέρω τέσσερις κατηγορίες.

Ενέργειες Προετοιμασίας Γεωργικής Εκμετάλλευσης

Τα έργα προετοιμασίας γεωργικής εκμετάλλευσης παρέχουν στα επηρεαζόμενα νοικοκυριά, την κατάλληλη βοήθεια για να συνεχιστεί το συντομότερο δυνατόν η καλλιέργεια του γεωτεμαχίου μετά την αποκατάστασή του. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει την εξέταση και ανάλυση του εδάφους και συμβουλές λίπανσης, έκπτωση σε αγροτικά εφόδια και στρατηγικές για τη βελτίωση της άρδευσης των αγροτεμαχίων.

Πολυετείς Καλλιέργειες

Οι προτάσεις σε αυτή την κατηγορία θα επικεντρωθούν στη βιοτική στήριξη με βάση τις ανάγκες των επηρεαζόμενων ατόμων, τα οποία βασίζονται στην καλλιέργεια και συγκομιδή πολυετών δένδρων και στα οποία θα απαγορευθεί η επαναφύτευση των βαθύρριζων δένδρων στα αγροτεμάχιά τους, εντός της ζώνης ασφαλείας του αγωγού. Κάθε ενδιαφερόμενος θα δικαιούται διαβούλευση με έναν ειδικό (γεωπόνο κτλ.), ο οποίος θα τον βοηθήσει, εκπονώντας ένα εξατομικευμένο σχέδιο αποκατάστασης. Στο πλαίσιο αυτό θα διερευνούνται προτάσεις όπως:

- **Επιλογή** εναλλακτικών καλλιεργειών χωρίς βαθύ ριζικό σύστημα αλλά με παρόμοια οικονομική αξία στο τμήμα όπου υφίστανται απαγορεύσεις φύτευσης βαθύρριζων δέντρων εντός του επηρεαζόμενου αγροτεμαχίου.
- **Ενίσχυση** της παραγωγικής (και / ή της αγοραίας) αξίας των πολυετών δέντρων που παραμένουν στα επηρεαζόμενα αγροτεμάχια.
- **Δυνατότητα** για καλλιέργεια (ή βελτίωση των υφιστάμενων καλλιεργειών) σε άλλα ιδιόκτητα αγροτεμάχια προσβάσιμα στους επηρεαζόμενους ιδιοκτήτες/χρήστες, τα οποία βρίσκονται εκτός της περιοχής του Έργου.
- **Δυνατότητα** για κρατική ή/και Ευρωπαϊκή χρηματοδότηση/ (επικείμενη ή υφιστάμενη) για προγράμματα που αφορούν στον τομέα της γεωργίας, και για τα οποία οι επηρεαζόμενοι ιδιοκτήτες/χρήστες πληρούν τις προϋποθέσεις με παροχή βοήθειας στην προετοιμασία και υποβολή αιτήσεων.

“ Οι προτάσεις σε αυτή την κατηγορία θα επικεντρωθούν στη βιοτική στήριξη με βάση τις ανάγκες των επηρεαζόμενων ατόμων.

Πρόγραμμα Γεωργικής Βελτίωσης

Οι ενέργειες που σχετίζονται με τη γεωργική βελτίωση θα ξεκινούν από κρίσιμες περιοχές (key areas) κατά μήκος της διαδρομής του αγωγού και θα παρέχουν τεχνική υποστήριξη και εκπαίδευση στα ενδιαφερόμενα επηρεαζόμενα νοικοκυριά για να υιοθετήσουν βελτιωμένες γεωργικές πρακτικές στα αγροτεμάχιά τους.

Θα παρέχεται εκπαίδευση στους αγρότες ώστε αφενός να ενημερωθούν και αφετέρου να υιοθετήσουν βελτιωμένες γεωργικές πρακτικές στο χρονικό διάστημα πριν την αποκατάσταση του γεωτεμαχίου τους.

Μετά την αποκατάσταση της γης, οι αγρότες που θα συμμετέχουν στα έργα γεωργικής βελτίωσης θα έχουν παροχή βελτιωμένων εφοδίων και πρόσθετη εκπαίδευση για να εξασφαλιστεί η ταχεία υιοθέτηση βελτιωμένων πρακτικών.

Τα έργα γεωργικής βελτίωσης θα χρειαστεί να προσαρμοστούν στις ανάγκες των τοπικών κοινοτήτων και των αγροτών/επηρεαζόμενων προσώπων κατά μήκος της διαδρομής του αγωγού, όπου θα εφαρμοστούν.

Συστατικά μέρη των ενεργειών αυτών θα είναι ενδεικτικά:

- Εκπαίδευση των αγροτών (και κατάρτιση των αγροτών ώστε να γίνουν οι ίδιοι εκπαιδευτές στην κοινότητα) με βελτιωμένες τεχνικές καλλιέργειας (π.χ. γεωργία ακριβείας)
- Ίδρυση πρότυπων αγροκτημάτων (φάρμες) με σκοπό την προβολή βελτιωμένων τεχνικών και γεωργικών πρακτικών
- Τεχνική υποστήριξη των αγροτών
- Βοήθεια με την έγκριση και την πιστοποίηση των σχετικών γεωργικών / κτηνοτροφικών προϊόντων
- Πρόσβαση σε αναβαθμισμένο αγροτικό εξοπλισμό και βελτιωμένες αγροτικές εισροές / εφόδια.

Θα παρέχεται εκπαίδευση στους αγρότες ώστε αφενός να ενημερωθούν και αφετέρου να υιοθετήσουν βελτιωμένες γεωργικές πρακτικές στο χρονικό διάστημα πριν την αποκατάσταση του γεωτεμαχίου τους.

Μικρής Κλίμακας Επιχορηγήσεις των επηρεαζόμενων νοικοκυριών

Με αυτό το πρόγραμμα, τα μέλη των νοικοκυριών που πληρούν τις προϋποθέσεις θα μπορούν να έχουν πρόσβαση σε μικρής κλίμακας επιχορηγήσεις, οι οποίες αποσκοπούν στην οικονομική ενίσχυση των επενδύσεων των νοικοκυριών. Οι μικρής κλίμακας επιχορηγήσεις θα επιτρέπουν στα νοικοκυριά που θα επιδείξουν σαφή κατανόηση της οικονομικής διαχείρισης και δεξιότητες διαχείρισης της οικοτεχνίας, να έχουν πρόσβαση σε πρόσθετο κεφάλαιο σαν ενίσχυση του ήδη υπάρχοντος κεφαλαίου ή ανάπτυξης νέων ιδεών.

Επικεντρώνοντας στα επηρεασμένα νοικοκυριά που έχουν επιδείξει την ικανότητα οικονομικής διαχείρισης, το ποσοστό επιτυχίας των μικρής κλίμακας επιχορηγήσεων

θα αυξηθεί σημαντικά, ενώ παράλληλα θα παρέχει μοντέλα επιτυχημένων οικοτεχνιών σε άλλα νοικοκυριά, εντός της ίδιας τοπικής κοινότητας. Οι μικρής κλίμακας επιχορηγήσεις θα μπορούσαν να δομηθούν σε ένα βήμα, παρέχοντας αρχικά μια επιχορήγηση εκκίνησης (start-up) για επιλεγμένα νοικοκυριά με τη δυνατότητα μιας μεγαλύτερης επιχορήγησης ανάπτυξης με βάση την απόδοση και την επιτυχία της πρώτης επιχορήγησης.

Η χορήγηση της επιδότησης στα νοικοκυριά θα πρέπει να συνδέεται με τη συμμετοχή στην εξειδικευμένη εκπαίδευση αναφορικά με την οικονομική διαχείριση. Προτεραιότητα θα δοθεί στις οικοτεχνίες που προτείνονται από γυναίκες, νέους, και όπου είναι εφικτό από ευάλωτα άτομα επηρεαζόμενων νοικοκυριών. Λεπτομερής διαδικασία καταλληλότητας και επιλογής θα αναπτυχθεί και θα επικοινωνηθεί με ξεκάθαρο τρόπο στα επηρεαζόμενα νοικοκυριά.

4.2.2

Κριτήρια επιλογής των Οργανισμών / Φορέων / Εταιρειών

Οι οργανισμοί ή οι εταιρείες που μπορούν να υποβάλλουν προτάσεις πρέπει να είναι νόμιμα καταχωρημένες εταιρείες στην Ελλάδα, με αποδεδειγμένη ικανότητα εκτέλεσης του προτεινόμενου προγράμματος και θα πρέπει να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις του Κώδικα Συμμόρφωσης, στους Κανόνες Υγείας, Ασφάλειας και Περιβάλλοντος και του Κώδικα Δεοντολογίας του ΤΑΡ.

4.2.3

Αξιολόγηση Προτάσεων

Τα κριτήρια θα αξιολογούν το κατά πόσο οι προτάσεις θα πληρούν τα ακόλουθα:

- Τη στόχευση των προαναφερθεισών ομάδων προτεραιότητας των επηρεαζόμενων ιδιοκτητών και χρηστών γης.
- Την παροχή κινήτρων στους επηρεαζόμενους ιδιοκτήτες και χρήστες γης να επενδύσουν τα χρήματα της αποζημίωσής τους αποκαθιστώντας, ενισχύοντας και επεκτείνοντας τις τρέχουσες βιοποριστικές τους δραστηριότητες.
- Τη συμβολή στη βελτίωση της γεωργικής παραγωγικότητας, ιδιαίτερα στις περιοχές όπου οι επιπτώσεις είναι αυξημένες και στις επηρεαζόμενες ομάδες ιδιοκτητών και χρηστών προτεραιότητας, (όπως αναφέρονται στον Πίνακα 1).
- Το κατά πόσο έχουν ληφθεί σοβαρά υπόψη οι βιοποριστικές ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των γυναικών και της νεολαίας στα πλαίσια των επηρεαζόμενων νοικοκυριών
- Συμπεριλαμβάνουν στοιχεία στήριξης της εν λόγω πρότασης από τους βασικούς ενδιαφερόμενους (αυτούς στους οποίους απευθύνεται η πρόταση), στις επηρεαζόμενες περιοχές και ιδίως από τους επηρεαζόμενους ιδιοκτήτες και χρήστες γης.
- Ευθυγραμμίζονται με προτεραιότητες της αγροτικής ανάπτυξης των τοπικών και περιφερειακών αρχών, καθώς και με τη στρατηγική του ΤΑΡ αναφορικά με τις Κοινωνικές και Περιβαλλοντικές Επενδύσεις.
- Συμπεριλαμβάνουν μια ισχυρή συνιστώσα παρακολούθησης της προόδου, της οικονομικής συμμόρφωσης και των επιδόσεων. Ένα μοντέλο αξιολόγησης των προτάσεων βασιζόμενο σε δείκτες που δίνονται σε καθένα από τα επτά προαναφερόμενα κριτήρια θα αναπτυχθεί.

Πρόγραμμα Εργασιών για τη διαδικασία "Πρόσκληση Υποβολής Προτάσεων" περιλαμβάνεται στο Κεφάλαιο 7, και αναμένεται να ξεκινήσει το δεύτερο εξάμηνο του 2016.

4.3 Μεταβατική Υποστήριξη Ευάλωτων Ομάδων

Ευάλωτα χαρακτηρίζονται σύμφωνα με την ΕΤΑΑ (EBRD) τα άτομα τα οποία, λόγω του φύλου, της εθνικότητας, της ηλικίας, της σωματικής ή πνευματικής αναπηρίας, της οικονομικής δυσχέρειας ή της κοινωνικής τους θέσης, ενδέχεται να επηρεαστούν περισσότερο από τη διαδικασία απόκτησης γης σε σύγκριση με άλλους και τα οποία μπορεί να έχουν μειωμένη ικανότητα διεκδίκησης ή λήψης βοήθειας ή σχετικών αναπτυξιακών παροχών.

Επιπροσθέτως, σύμφωνα με τα πρότυπα της ΕΤΑΑ, ιδιαίτερης προσοχής χρήζουν οι ανάγκες των φτωχών και ευάλωτων προσώπων/ομάδων στο σχεδιασμό για την ακούσια μετεγκατάσταση. Στο πλαίσιο του Έργου αναμένεται να αναγνωριστούν άτομα ή ομάδες, των οποίων η ευημερία μπορεί να διαφοροποιηθεί ή να μειωθεί δυσανάλογα από το Έργο, λόγω της δυσχερούς ή ευάλωτης κατάστασης στην οποία θα περιέλθουν. Όταν αναγνωρίζονται τέτοιες ομάδες, προτείνονται και υλοποιούνται μέτρα για τον περιορισμό των επιπτώσεων στις ομάδες αυτές. Έργα τα οποία δεν περιλαμβάνουν τέτοιου τύπου παρεμβάσεις αυξάνουν τον κίνδυνο να επιδεινώσουν την υπάρχουσα ευάλωτη κατάσταση και ακόμα να δημιουργήσουν συνθήκες για φτώχεια.

Η ευάλωτη κατάσταση μπορεί να είναι προϋπάρχουσα (παρούσα στη περιοχή μελέτης πριν την έναρξη των δραστηριοτήτων του Έργου) ή προκληθείσα από το Έργο (ως αποτέλεσμα των δραστηριοτήτων του Έργου). Υπάρχουν περιπτώσεις όπου η κατάσταση ενός προσώπου, το οποίο ήδη θεωρείται ευάλωτο, χειροτερεύει λόγω του Έργου. Τα συστατικά μέρη του Προγράμματος Μεταβατικής Υποστήριξης έχουν ως στόχο πρόσωπα και νοικοκυριά με μεγαλύτερη πιθανότητα να αντιμετωπίσουν αρνητικές συνέπειες λόγω της διαδικασίας απόκτησης δικαιωμάτων γης στα πλαίσια του Έργου.

Στο πλαίσιο της διαδικασίας Απόκτησης Δικαιωμάτων Γης ο ΤΑΡ έχει μεριμνήσει για πρόσωπα επηρεαζόμενα από το Έργο με προϋπάρχουσα ευάλωτη κατάσταση όσον αφορά σε θέματα υγείας, κινητικότητας και αντίληψης/κατανόησης μέσω της διαδικασίας απογραφής περιουσιακών στοιχείων και της διαδικασίας απόκτησης δικαιωμάτων γης. Αυτή η αρωγή έχει διάφορες εκφάνσεις, οι οποίες συνίστανται σε συναντήσεις για πληροφόρηση, υπογραφή συμβολαίων στην οικία των προσώπων που επηρεάζονται από το

Έργο παρουσία μελών της οικογένειάς τους και άλλες μορφές αρωγής εντός του δικτύου υποστήριξης του ατόμου. Το Τμήμα Απόκτησης Δικαιωμάτων Γης του ΤΑΡ έχει παράσχει βοήθεια στο πλαίσιο της διαδικασίας πληρωμών (μεταφορά στην τράπεζα που πραγματοποιεί την καταβολή αποζημίωσης), υποστήριξη στη διαδικασία υπογραφής των συμβολαίων στους συμβολαιογράφους, και στην διεκπεραίωση της καταβολής αποζημίωσης. Στη φάση της κατασκευής, πρόσωπα επηρεαζόμενα από το Έργο που θα χρειαστούν εξειδικευμένη βοήθεια κατά την διαδικασία υπογραφής του πρωτοκόλλου εισόδου & εξόδου από τη γη, θα αναγνωριστούν και θα παρασχεθεί βοήθεια ανάλογα με τις ανάγκες τους.

Μια "Λίστα Ευάλωτων Νοικοκυριών" έχει καταρτιστεί με στόχο τη συνεχή αναγνώριση και παρακολούθηση των προσώπων που επηρεάζονται από το Έργο και χρήζουν ιδιαίτερης μέριμνας και/ή θεωρείται ότι έχουν μεγαλύτερη πιθανότητα να πληγούν δυσανάλογα από τη διαδικασία απόκτησης γης από τον ΤΑΡ σε σύγκριση με άλλους. Η λίστα έχει συμπεριλάβει ήδη περίπου 200 επηρεαζόμενα πρόσωπα και βασίζεται στην αναγνώριση νοικοκυριών που συμμετείχαν στη Κοινωνικοοικονομική Μελέτη και συμπεριλαμβάνονται στη Κοινωνικοοικονομική Βάση Δεδομένων με χρήση του σχετικού εργαλείου, όπως αυτό περιγράφεται στον ανωτέρω Πίνακα 2 και σε ανεπίσημες αναφορές από το προσωπικό των Κτηματολογικών Γραφείων και από τις ομάδες Απόκτησης Δικαιωμάτων Γης.

Το πρόγραμμα Μεταβατικής Υποστήριξης έχει τέσσερις βασικούς πυλώνες, όπως φαίνεται στο **Σχήμα 3** παρακάτω. Θα υλοποιηθεί από οργανισμούς/φορείς με εμπειρία σχετική με ευάλωτες πληθυσμιακές ομάδες σε περιοχές που επηρεάζονται από έργα που σχετίζονται με απόκτηση δικαιωμάτων γης.

Στο πλαίσιο του Έργου αναμένεται να αναγνωριστούν άτομα ή ομάδες, των οποίων η ευημερία μπορεί να διαφοροποιηθεί ή να μειωθεί δυσανάλογα από το Έργο, λόγω της δυσχερούς ή ευάλωτης κατάστασης στην οποία θα περιέλθουν.

Σχήμα 3 Πρόγραμμα Μεταβατικής Υποστήριξης Ευάλωτων Προσώπων

Λίστα (Watch List) Ευάλωτων Νοικοκυριών/ Προσώπων

Κατάρτιση κριτηρίων ευάλωτης κατάστασης για την αναγνώριση δυνητικών ευάλωτων Νοικοκυριών/ Προσώπων επηρεαζομένων από το Έργο, επισημοποίηση σχετικής διαδικασίας + συνεχής ενημέρωση της Λίστας (Watch List)

Παρακολούθηση και Αξιολόγηση με επισκέψεις κατ'οίκον

Εφαρμογή των αξιολογήσεων της λίστας και επαφές με επιλεγμένα Νοικοκυριά για συλλογή περισσότερων πληροφοριών για την ευάλωτη κατάσταση και τις ειδικές ανάγκες και ανάπτυξη ενός προγράμματος Μεταβατικής Υποστήριξης

Αξιολόγηση επιτροπής ως προς την επιλεξιμότητα

Αξιολογήσεις του Τμήματος Απόκτησης Δικαιωμάτων Γης και εγκρίσεις στην υλοποίηση των προτάσεων / συστάσεων του φορέα σχετικά με την Μεταβατική Υποστήριξη

Παροχή Υποστήριξης & Παρακολούθηση

Μορφές υποστήριξης θα εξειδικευτούν για κάθε επηρεαζόμενο Νοικοκυριό και παρακολούθηση της εξέλιξης κάθε νοικοκυριού ως προς την αυτάρκεια του

4.3.1

Διαδικασία αξιολόγησης

Νοικοκυριά/Πρόσωπα επηρεαζόμενα από το Έργο, τα οποία θα δεχθούν κατ' οίκον επίσκεψη θα συμμετέχουν σε μια πιο επίσημη και εμπιστευτική διαδικασία παρακολούθησης και αξιολόγησης με σκοπό τη συλλογή πληροφοριών σχετικά με:

- Στοιχεία σχετικά με δυσκολίες που αντιμετωπίζει το Νοικοκυριό και πιθανές επιπτώσεις από τις δραστηριότητες απόκτησης δικαιωμάτων γης από τον ΤΑΡ ιδίως όσον αφορά επάρκεια σίτισης.
- Στοιχεία σχετικά με επιπτώσεις της ευάλωτης κατάστασης όπως θέματα κινητικότητας, ικανότητα αντίληψης / κατανόησης, επίπεδο κοινωνικής στήριξης που υπάρχει.
- Οριστική κατηγοριοποίηση των ευάλωτων νοικοκυριών / προσώπων και συστάσεις / προτάσεις για τη μορφή της μεταβατικής υποστήριξης.

Εξατομικευμένα σχέδια υποστήριξης θα παρέχουν τους παρακάτω τύπους βοήθειας:

- Παρακολούθηση της πρόσβασης, υποστήριξη των απαιτήσεων και / ή προτεραιότητα στην διαδικασία αποκατάστασης της γης, προγράμματα για την ενίσχυση του βιοτικού επιπέδου και πρόσβαση σε άλλα οφέλη (όπως πρωτοβουλίες για Επενδύσεις τοπικά).
- Όπου υπάρχουν ειδικές παροχές/επιδόματα που προβλέπονται από το Κράτος ή άλλους φορείς, την ύπαρξη των οποίων δεν γνωρίζουν οι θιγόμενες ευάλωτες πληθυσμιακές ομάδες ή δεν είναι σε θέση να εξασφαλίσουν, θα παρασχεθεί βοήθεια για την επανεξέταση των κριτηρίων καταλληλότητας για τις κοινωνικές παροχές σε συνεργασία με τους αρμόδιους φορείς και υποβολή αιτήσεων.
- Παροχή βοήθειας σε εξαιρετικές περιπτώσεις, για μια καθορισμένη μεταβατική περίοδο, κατά την οποία υπάρχει μεγάλος κίνδυνος πρόκλησης δυσκολιών στο νοικοκυριό λόγω του Έργου (όπου κρίνεται απαραίτητο μπορεί να γίνει χρήση της Κλίμακας για την Πρόσβαση του Νοικοκυριού σε Τροφή (HFAS) για να προσδιοριστεί το επίπεδο δυσκολίας για το ευάλωτο νοικοκυριό).

Κατά την διάρκεια της κατ' οίκον επίσκεψης καμία απόφαση δεν θα λαμβάνεται ως προς τη καταλληλότητα του Νοικοκυριού να κριθεί ευάλωτο ή όχι. Η επίσκεψη κατ' οίκον συνίσταται σε συλλογή στοιχείων, η οποία θα βασίζεται στο εργαλείο βάσει του οποίου θα γίνεται η αξιολόγηση, όπως αυτό θα διαμορφωθεί από τον φορέα που θα αναλάβει να υλοποιήσει το εν λόγω πρόγραμμα. Αυτό θα επικοινωνείται επαρκώς και ξεκάθαρα στο Νοικοκυριό. Το Τμήμα Απόκτησης Δικαιωμάτων Γης του ΤΑΡ θα αξιολογεί τα σχετικά ευρήματα και θα δίνει την απαραίτητη έγκριση στις περιπτώσεις όπου απαιτείται (ενδεικτικά: παροχή βοήθειας σε εξαιρετικές περιπτώσεις, μη επαρκής μελλοντική παρακολούθηση κ.ά.

Το Τμήμα Απόκτησης Δικαιωμάτων Γης του ΤΑΡ θα αξιολογεί τα σχετικά ευρήματα και θα δίνει την απαραίτητη έγκριση στις περιπτώσεις όπου απαιτείται.

4.4 Πρόγραμμα παροχής βοήθειας για την απόδειξη δικαιώματος κυριότητας επί ακινήτου

Έχει ήδη τεθεί σε ισχύ πρόγραμμα υποστήριξης επηρεαζόμενων προσώπων οι οποίοι αδυνατούν να αποδείξουν νόμιμο δικαίωμα επί ακινήτου προκειμένου να λάβουν την αποζημίωση η οποία έχει κατατεθεί στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων (σύμφωνα με το εφαρμοστέο δίκαιο).

Επιπλέον στήριξη δόθηκε σε επηρεαζόμενα πρόσωπα, τα οποία δήλωσαν την συγκατάθεσή τους για την υπογραφή εθελοντικής συμφωνίας αλλά είχαν νομικά κωλύματα για την υπογραφή συμβολαίων (όπως για παράδειγμα

χρησικτησία κτλ.) ή άλλα νομικά θέματα (όπως για παράδειγμα βάρη/υποθήκες κτλ.) ή έλλειψη απαιτούμενων δικαιολογητικών και εγγράφων (όπως για παράδειγμα πιστοποιητικό φορολογικής ενημερότητας, πιστοποιητικό περί αυθαιρέτων κτλ.). Η παροχή βοήθειας στο πλαίσιο του προγράμματος, περιλαμβάνει :

α. Έναρξη της διαδικασίας Αναγνώρισης Δικαιούχου με έξοδα του ΤΑΡ, με την υποβολή αιτήσεων για την αναγνώριση δικαιούχων αποζημίωσης, στα αρμόδια πρωτοβάθμια δικαστήρια ή στις αρμόδιες διοικητικές επιτροπές, σύμφωνα με τα άρθρα 26 και 27 του Ελληνικού Κώδικα Απαλλοτριώσεων.

β. Υποβολή επίσημων αιτημάτων στις αρμόδιες κρατικές αρχές και στο Συμβούλιο της Επικρατείας για την επιτάχυνση των ακροαματικών διαδικασιών των προαναφερόμενων αιτήσεων και των δικαστικών αποφάσεων ή των αποφάσεων των επιτροπών. Το αίτημα του ΤΑΡ ερείδεται στο γεγονός ότι το Έργο έχει χαρακτηριστεί Έργο Ευρωπαϊκού και Δημοσίου Συμφέροντος.

γ. Συλλογή όλων των απαραίτητων εγγράφων και υποβολή αυτών στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων προκειμένου να γίνει μεταφορά του ποσού της αποζημίωσης σε τραπεζικό λογαριασμό του δικαιούχου.

5. Σύνδεση με Οφέλη και Ευκαιρίες του Έργου

Η ομάδα του Τμήματος Απόκτησης Δικαιωμάτων Γης του ΤΑΡ θα συνεργαστεί με το τμήμα Κοινωνικών και Περιβαλλοντικών Επενδύσεων προκειμένου να εξασφαλίσει ότι οι επηρεαζόμενοι έχουν πλήρως ταυτοποιηθεί και περιλαμβάνονται σε κάθε επικοινωνία καθώς και στη στρατηγική δέσμευσης των ενδιαφερόμενων μερών. Η παρακολούθηση από το τμήμα Απόκτησης Δικαιωμάτων Γης περιλαμβάνει τη συλλογή δεδομένων από το τμήμα των Κοινωνικών και Περιβαλλοντικών Επενδύσεων το οποίο παρακολουθεί την συμμετοχή ατόμων και κοινοτήτων οι οποίες επηρεάζονται άμεσα από την απόκτηση δικαιωμάτων γης κατά την εκτέλεση έργων Κοινωνικών και Περιβαλλοντικών Επενδύσεων και ιδιαίτερα σε επηρεαζόμενα άτομα που θεωρούνται «ευάλωτα».

Η ομάδα του Τμήματος Απόκτησης Δικαιωμάτων Γης του ΤΑΡ θα μελετήσει τα εφαρμοστικά σχέδια των εργολάβων για θέματα απασχόλησης και εκπαίδευσης του προσωπικού με σκοπό την καλύτερη κατανόηση του τρόπου πρόσληψης εργαζομένων από τοπικές κοινότητες καθώς και την τροφοδότηση με δεδομένα της επικοινωνιακής στρατηγικής εξασφαλίζοντας ότι τα επηρεαζόμενα νοικοκυριά, ιδιαίτερα οι νέοι επαγγελματίες, είναι επαρκώς πληροφορημένοι για το πώς θα έχουν πρόσβαση σε τέτοιου είδους ευκαιρίες.

6. Διαβούλευση για το Πρόγραμμα Ενίσχυσης Βιοτικού Επιπέδου και Μεταβατικής Υποστήριξης Ευάλωτων Ομάδων

Το Πρόγραμμα βιοτικής στήριξης και μεταβατικής υποστήριξης ευάλωτων ομάδων θα παρουσιαστεί σε μια σειρά συναντήσεων με ενδιαφερόμενους και θα συνταχθεί φυλλάδιο το οποίο θα διανεμηθεί. Θα δημοσιευθεί στην επίσημη ιστοσελίδα του ΤΑΡ καθώς και σε όλα τα περιφερειακά του γραφεία.

7. Πρόγραμμα Εργασιών

Στον **Πίνακα 3** προτείνεται ένα πρόγραμμα εργασιών χρονικού ορίζοντα 6 μηνών. Όπως έχει αναφερθεί, το Τμήμα Απόκτησης Δικαιωμάτων Γης του ΤΑΡ θα επιβλέπει άμεσα την υλοποίηση του Προγράμματος. Η προτεινόμενη διαδικασία που έχει σκοπό την επιλογή εταιρών που θα υλοποιήσουν το Πρόγραμμα προβλέπεται να ξεκινήσει μέσα στο τέταρτο τρίμηνο του 2016.

Όνομα Εργασίας	1ος μήνας	2ος μήνας	3ος μήνας	4ος μήνας	5ος μήνας	6ος μήνας
1. Μελέτη για την γη που αποκτήθηκε						
Επιβεβαίωση χρονοδιαγράμματος σχεδιασμού	■					
Ορισμός στόχων του Έργου	■	■				
Ανάπτυξη εργαλείων έρευνας		■	■			
Εκπαίδευση ερευνητών και προετοιμασία βάσης δεδομένων		■	■	■		
Συγκέντρωση και εισαγωγή δεδομένων			■	■	■	
Προετοιμασία αναφοράς μελέτης και προτάσεις						
2. Πρόσκληση για τη βιοτική στήριξη και μεταβατική υποστήριξη ευάλωτων προσώπων						
Πρόσκληση για εκδήλωση ενδιαφέροντος		■	■			
Προετοιμασία υλικού παρουσίασης και διεξαγωγή ενημερωτικών συναντήσεων			■	■	■	
Ανασκόπηση υποβληθέντων εκδηλώσεων ενδιαφέροντος						
Εσωτερική Ανασκόπηση και έγκριση για προώθηση των αναλυτικών προτάσεων				■	■	
Εσωτερική Ανασκόπηση των αναλυτικών προτάσεων					■	■
Ανακοίνωση των εγκεκριμένων έργων και υπογραφή συμβάσεων						
Έλεγχος Υλοποίησης						■
3. Μεταβατική υποστήριξη						
Καθιέρωση λίστας παρακολούθησης για ευπαθείς ομάδες και διαδικασία αναθεώρησης	■	■	■			
Καθορισμός αναγκών ειδικής υποστήριξης κατά την είσοδο και έξοδο από την γη και έλεγχος		■	■	■	■	■
Περαίωση κριτηρίων επιλογής + προδιαγραφές εργασιών για τον Φορέα Υλοποίησης		■				
Ανασκόπηση εκδήλωσης ενδιαφέροντος		■	■			
Αίτηση αναλυτικών προτάσεων			■	■		
Ανασκόπηση προτάσεων και υπογραφή συμβολαίων				■	■	
Έλεγχος Υλοποίησης				■	■	■

Πίνακας 3: Πρόγραμμα Εργασιών

8. Παράρτημα 1

Βάση δεδομένων λίστας παρακολούθησης

Δομή της βάσης δεδομένων για ευάλωτους επηρεαζόμενους που πρέπει να συμπεριληφθούν και να εποπτεύονται στο πλαίσιο του Προγράμματος μεταβατικής υποστήριξης.

	Πεδία	Περιεχόμενο του πεδίου	Τύπος δεδομένων
Προσωπικά Δεδομένα	Αριθμός ταυτοποίησης δικαιούχου	Ταυτότητα δικαιούχου (αριθμός ταυτότητας)	Αριθμός
	Επίθετο		Κείμενο
	Όνομα		Κείμενο
	Φύλο	1 = Άρρεν 2= Θήλυ	Αριθμός
	Έτος γέννησης		Αριθμός
	Κατηγορία ευάλωτης κατάστασης	Κωδικός κατηγορίας (να καθορισθεί)	Αριθμός
	Ευάλωτη Κατάσταση	Περιγραφή	Κείμενο
	Νοικοκυριό	Μέλη του νοικοκυριού	Αριθμός
	Κοινότητα/ Κωμόπολη/ Πόλη	Όνομα της κοινότητας όπου ζει ο επηρεαζόμενος	Κείμενο
	Δήμος		Κείμενο
	Διεύθυνση		Κείμενο
	Νομός		Κείμενο
	Κατηγορία κατοικίας	R = αγροτική U = αστική	Κείμενο
	Δείκτης βιοτικού επιπέδου (CLI)	Δείκτης βιοτικού επιπέδου	Αριθμός
	Ιδιοκτήτης άλλου αγροτεμαχίου	1 = ΝΑΙ 0 = ΟΧΙ	Αριθμός
	Στοιχεία επικοινωνίας	Αριθμός τηλεφώνου	Κείμενο
	Ληφθείσα αποζημίωση	Συνολική αποζημίωση - €	Αριθμός
	Στοιχεία επικοινωνίας πλησιέστερου συγγενή		Κείμενο
	Πληροφορίες Τεμαχίου	ΚΑΤΑΡ	Αριθμός αγροτεμαχίου κατά τον ΤΑΡ
Θέση αγροτεμαχίου		Όνομα Κοινότητας	Κείμενο
Κωδικός Κοινότητας		Αριθμός ταυτοποίησης (κωδικός του Υπουργείου εσωτερικών)	Αριθμός
Κοινότητα (που ανήκει το αγροτεμάχιο)		Όνομα	Κείμενο
Νομός (που ανήκει το αγροτεμάχιο)		Όνομα	Κείμενο
Περιοχή αγροτεμαχίου		Συνολική έκταση σε Μ2 του επηρεαζόμενου αγροτεμαχίου	Αριθμός
% του αγροτεμαχίου που επηρεάζεται από τη ζώνη εργασίας (RoW)		Ποσοστό	Αριθμός
% του αγροτεμαχίου που επηρεάζεται από τη ζώνη Α		Ποσοστό	Αριθμός
Είδος καλλιέργειας		1 = Ετήσια 2 = Πολυετής(δένδρα)	Αριθμός
Παρατηρήσεις			Κείμενο
Σχόλια		Κείμενο	

Για περισσότερες πληροφορίες
επισκεφτείτε τη σελίδα του TAP
www.tap-ag.gr

Cosmos Office
Αγίου Γεωργίου 5, 57001, Πυλαία, Θεσσαλονίκη
Τηλέφωνο: +30 231 600 6876
Email: konstantinos.tzanas@tap-ag.com